

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

БЕРЛЯК ГАЛИНА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 657:65.012.8 (043.3)

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Житомир – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному технологічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Лаговська Олена Адамівна,
Житомирський державний технологічний університет,
професор кафедри обліку і аудиту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Гнилицька Лариса Володимирівна,
ДВНЗ “Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана”,
професор кафедри бухгалтерського обліку

кандидат економічних наук
Мірошник Вікторія Валеріївна,
Черкаський національний університет імені Богдана
Хмельницького,
викладач кафедри менеджменту та економічної безпеки

Захист відбудеться “28” жовтня 2015 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.01 у Житомирському державному технологічному університеті за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103, ауд. 233.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Житомирського державного технологічного університету за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103.

Автореферат розісланий “26” вересня 2015 р.

Т.в.о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради, д.е.н., проф.

І.В. Замула

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інвестиційна безпека підприємств різних галузей промисловості залежить від джерел, обсягів та методів фінансового забезпечення. В сучасних умовах більшість підприємств не мають можливості функціонувати без достатнього обсягу фінансових ресурсів, які можливо отримати за рахунок взаємодії із зовнішніми інвесторами. Відсутність комплексного підходу до облікового відображення елементів забезпечення інвестиційної безпеки унеможливорює створення інформаційної бази для аналізу формування та використання інвестиційних ресурсів підприємства.

За даними Державного комітету статистики станом на 30.06.2015 р.¹ структура інвестицій у діяльність підприємств України характеризувалася зменшенням їх обсягів за всіма галузями промисловості з 237948,1 млн грн в 2013 році до 115043,3 млн грн в 2014 році. Дані статистичні показники свідчать про неефективність управління залученням та використанням інвестиційних ресурсів підприємств, що стало наслідком наявності нестабільного бізнес-середовища та системною політико-економічною кризою. Крім того, за результатами анкетування 50 підприємств Житомирської області виявлено наявність значних інвестиційних ризиків (валютного, процентного, інфляційного) для 45,5 % підприємств (з них 48,2 % – підприємства виробничої сфери і 51,8 % – підприємства невиробничої сфери) та середніх ризиків для 41 % (з них 48,9 % припадає на підприємства виробничої сфери та 51,1 % – на підприємства невиробничої сфери). При цьому, лише 1 % респондентів зазначив, що на підприємстві використовуються спеціалізовані методи оцінки інвестиційних ризиків. Існуюча ситуація зумовлює необхідність розробки організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій із забезпечення інвестиційної безпеки з метою управління інвестиційними ризиками господарської діяльності.

Фундаментальні та прикладні дослідження в сфері бухгалтерського обліку та економічного аналізу забезпечення інвестиційної безпеки підприємств здійснювали К.П. Боримська, Л.В. Гнилицька, Д.О. Грицишен, А.П. Дикий, В.М. Жук, В.В. Євдокимов, В.І. Кириленко, Я.Д. Крупка, О.А. Лаговська, Н.О. Лоханова, В.В. Мірошник, С.З. Мошенський, О.В. Нусінова, В.С. Трущ, А.М. Штангрет та ін.

Враховуючи значні напрацювання вчених в сфері обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки, сучасні кризові процеси в економіці вимагають перегляду питань щодо організації та методичного забезпечення бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій із досягнення інвестиційної безпеки. Зокрема, потребують вирішення питання неузгодженості сутності інвестиційного ризику та інвестиційної безпеки підприємства, розробки системи індикативних показників інвестиційної безпеки, встановлення підходу до відображення операцій з формування інвестиційних резервів в системі бухгалтерського обліку, а також удосконалення аналітичного забезпечення управління інвестиційною безпекою підприємства.

Необхідність вирішення вказаних проблемних питань та їх значення в сучасних умовах господарювання зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна

¹ Інвестиції за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]– Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua>

робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Житомирського державного технологічного університету за темами: № 34 “Моделювання системи інформаційного забезпечення управління в умовах невизначеності економіки” (номер державної реєстрації 0112U001794), в межах теми автором розроблено пропозиції з удосконалення облікового забезпечення інвестиційної безпеки підприємства; № 397 “Удосконалення бухгалтерського обліку промислових підприємств” (номер державної реєстрації 0114U004256), в межах теми автором розроблено пропозиції з удосконалення методичного забезпечення бухгалтерського обліку операцій, пов’язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку і економічного аналізу операцій із забезпечення інвестиційної безпеки підприємства як основи підвищення рівня його інвестиційної привабливості.

Реалізація мети вимагає постановки і вирішення таких завдань:

- уточнити економічну сутність інвестиційної безпеки та визначити її місце в системі управління економічною безпекою підприємства для формування теоретичних підходів до обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної безпеки підприємства;

- виділити функції та характерні ознаки інвестиційної політики підприємства та обґрунтувати їх вплив на процес формування облікової політики підприємства в частині забезпечення інвестиційної безпеки;

- визначити сутність ризику інвестиційної діяльності в системі класифікаційних ознак підприємницьких ризиків для підвищення інформативності облікових даних щодо рівня інвестиційної безпеки підприємства;

- обґрунтувати теоретичні положення та розробити практичні рекомендації з удосконалення процесу організації бухгалтерського обліку в напрямі забезпечення інвестиційної безпеки підприємства на основі використання інструментів облікової політики;

- підвищити інформативність бухгалтерського обліку в частині операцій, пов’язаних з інвестиційною безпекою, на основі удосконалення фінансової та управлінської звітності як основи комунікаційної взаємодії підприємства з групами заінтересованих осіб;

- сформулювати методичне забезпечення відображення процесу формування та використання резервів в системі бухгалтерських рахунків як основи досягнення інвестиційної безпеки;

- удосконалити порядок документування операцій із забезпечення інвестиційної безпеки підприємства як основи інформаційної підтримки аналітичної оцінки її рівня;

- обґрунтувати організаційні підходи до аналітичного забезпечення інвестиційної безпеки підприємства із урахуванням запитів всіх груп заінтересованих користувачів;

- розробити систему індикативних показників інвестиційної безпеки для аналітичної оцінки управлінських дій в частині її забезпечення.

Об’єктом дослідження є система обліково-аналітичного забезпечення

інвестиційної безпеки підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних та практичних положень обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної безпеки підприємств.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Для уточнення та поглиблення економіко-правової сутності інвестиційного ризику використано методи теоретичного узагальнення, групування і порівняння. Системний підхід, методи конкретизації, діалектичний, аналіз, синтез, абстрагування покладені в основу удосконалення організаційних і методичних положень бухгалтерського обліку і економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки. За допомогою методу моделювання визначено підходи до організації та методики бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій із забезпечення інвестиційної безпеки. Для узагальнення даних про стан інвестиційної безпеки підприємства використано статистичні методи. Для наочного представлення статистичних даних використано графічний метод.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали конференцій і семінарів з теоретико-методологічних, організаційних та практичних питань економічної безпеки, бухгалтерського обліку і економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки підприємства, офіційні статистичні матеріали, нормативно-правові документи, довідкові та інформаційні видання, Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці організаційно-методичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку і економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки підприємства. Найбільш вагомими результатами, які характеризують наукову новизну та особистий внесок автора, є:

удосконалено:

– організаційно-методичне забезпечення економічного аналізу шляхом розробки комплексної моделі аналітичного обґрунтування доцільності реалізації інвестиційного проекту в умовах забезпечення інвестиційної безпеки підприємства, що сприяє визначенню оптимального розміру залучення інвестиційних ресурсів і дозволяє проаналізувати інвестиційні можливості шляхом розрахунку індикативних показників за інвестиційним блоком, блоком науки та інновацій, блоком оцінки зовнішніх зобов'язань, капіталу та резервів;

– обліково-інформаційне забезпечення комунікаційної взаємодії підприємства з групами заінтересованих осіб в частині представлення інформації про складові інвестиційної безпеки у фінансовій (ф. № 1 “Баланс” (Звіт про фінансовий стан), ф. № 3 “Звіт про рух грошових коштів”, ф. №5 “Примітки до річної фінансової звітності”) та управлінській звітності (ЗІБ-1 “Звіт щодо оцінки зовнішніх зобов'язань, капіталу та резервів”, ЗІБ-2 “Звіт про обсяги інвестицій”, ЗІБ-3 “Звіт про обсяги інновацій”), що сприяє проведенню економічного аналізу ефективності залучення інвестиційних ресурсів та мінімізації ризиків в умовах забезпечення інвестиційної безпеки підприємства;

– методичне забезпечення облікового відображення операцій з формування резервів забезпечення інвестиційної безпеки, необхідних для мінімізації інвестиційних ризиків в частині розвитку застосування елементів методу бухгалтерського обліку (баланс, звітність, рахунки, подвійний запис, оцінка), що стало інформаційною основою оцінки ефективності та результативності процесу резервування;

– документальне забезпечення системи аналітичної оцінки інвестиційної безпеки підприємства через розробку реєстрів (Регістр даних про ризики інвестиційного проекту, Розрахунок суми використання зарезервованих коштів для мінімізації інвестиційного ризику), що створює інформаційний базис для розрахунку показників інвестиційної безпеки та отримання релевантної інформації для управління діяльністю підприємства;

дістало подальший розвиток:

– уточнення місця інвестиційної політики в політиці господарювання, визначення її складових (організаційна, технічна, методична), обґрунтування її взаємозв'язку з обліковою політикою підприємства, що дозволило удосконалити порядок організації бухгалтерського обліку на підприємстві з урахуванням запитів користувачів про складові інвестиційної безпеки;

– теоретичні підходи до організації бухгалтерського обліку і економічного аналізу в частині виділення складових економічної безпеки і уточнення в ній місця інвестиційної безпеки, обґрунтування її теоретичних засад (об'єкту, предмету, суб'єктів, функцій та завдань), що створює передумови для ефективного використання інвестиційних ресурсів та забезпечення дотримання інвестиційної безпеки підприємства;

– обґрунтування поняття інвестиційного ризику (ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат (зниження доходів, прибутку, втрата капіталу тощо) внаслідок невизначеності умов інвестиційної діяльності) та встановлення його місця в складі ризиків підприємницької діяльності, що дозволило розробити порядок управління ймовірними наслідками реалізації інвестиційних проектів, які здійснюються в умовах ризику, та сприяє ліквідації факторів, що негативно впливають на інвестиційну безпеку;

– організаційні підходи до економічного аналізу інвестиційної складової економічної безпеки підприємства щодо уточнення завдань, об'єктів аналізу в розрізі індикаторів інвестиційної безпеки та етапів його здійснення, що сприяє формуванню достовірної аналітичної інформації про стан інвестиційної безпеки підприємства;

– уточнення положень облікової політики в частині інвестиційної складової, доповнено положення посадових інструкцій головного бухгалтера та бухгалтера з розрахунків в частині відображення руху інвестиційних ресурсів, розробка витягів з додатків до Положення про облікову політику в частині інвестиційної політики підприємства, що підвищує ефективність організації бухгалтерського обліку як інструмента інформаційної підтримки управління інвестиційною безпекою підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій з удосконалення організаційно-методичних положень бухгалтерського

обліку та економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки підприємств. Основні прикладні розробки впроваджено в практичну діяльність суб'єктів господарювання, зокрема:

– організаційно-методичні рекомендації щодо документального забезпечення процесу бухгалтерського обліку забезпечення інвестиційної безпеки в частині розроблених форм внутрішньої бухгалтерської звітності та системи аналітичних рахунків, призначених для відображення операцій з формування інвестиційних резервів (ТОВ “АЛЕНРУД”, довідка № 174/2 від 18.02.2015 р., ТОВ “Інко-Фуд Бердичів”, довідка № 350/1 від 04.11.2014 р.);

– комплексну методику аналізу індикативних показників інвестиційної безпеки з визначенням нормативних коефіцієнтів; розділи Положення про облікову політику підприємства, що відповідають стратегії діяльності підприємства, в частині інвестиційної політики підприємства, де передбачені необхідні умови для вчасного відображення формування та використання інвестиційних ресурсів в бухгалтерському обліку (ПАТ “ЕК” “Житомиробленерго”, довідка № 56-3 від 12.03.2015 р.).

Пропозиції з удосконалення бухгалтерського обліку та економічного аналізу використано при розробці навчальних і робочих програм та навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін “Фінансовий облік 2”, “Організація бухгалтерського обліку”, “Аналіз господарської діяльності (загальна теорія)” (Житомирський державний технологічний університет, довідка № 44-45/434 від 30.03.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові результати, що містяться в дисертації, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використані ідеї та пропозиції, що є результатом індивідуальної праці здобувача, що полягають у дослідженні питань, пов'язаних з розвитком організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій із забезпечення інвестиційної безпеки підприємств.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційної роботи доповідалися, обговорювалися та одержали позитивну оцінку на 7-ми міжнародних і всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях, що відображено в публікаціях [10-16].

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 18 наукових працях загальним обсягом 12,58 друк. арк. (особисто автору належить 12,23 друк. арк.), у тому числі 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав та 7 статей у фахових виданнях України, з яких 2 статті у виданнях, що включено до міжнародних наукометричних баз; 7 тез доповідей на конференціях. Публікації повною мірою відображають основні результати дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 188 сторінках друкованого тексту. Дисертація містить 20 таблиць на 13 сторінках (з яких 8 таблиць розміщені на 8 сторінках) та 23 рисунків на 13 сторінках (з яких 6 рисунків розміщені на 6 сторінках) і 9 додатків на 22 сторінках. Список використаних джерел нараховує 249 найменування і розміщений на 30 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, відображено зв'язок теми з науковими планами і темами, визначено мету, завдання об'єкт і предмет дослідження, надано характеристику інформаційної бази та методів дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, вказано характер апробації результатів дослідження, особистий внесок здобувача.

У першому розділі **“Теоретико-економічні засади обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної безпеки підприємства”** розкрито економічну сутність та ідентифіковано інвестиційну безпеку в системі економічної безпеки підприємства, досліджено сутність інвестиційної політики підприємства як способу досягнення інвестиційної безпеки, обґрунтовано необхідність виділення інвестиційних ризиків в умовах глобалізаційних змін з метою розробки обліково-аналітичного забезпечення управління ними.

Існування недостатньої уваги вчених до визначення місця інвестиційної безпеки підприємства в складі економічної безпеки зумовлює неефективність у прийнятті рішень у сфері інвестування через недооцінку потенційних вигід та загроз. З метою вирішення даного проблемного питання у складі економічної безпеки виділено інвестиційну складову. На рис. 1 представлено елементи інвестиційної безпеки підприємства (суб'єкт, об'єкт, завдання, функції, принципи, мета, нормативно-правове регулювання) та обґрунтовано їх змістовне наповнення, що забезпечило ефективну організацію, реалізацію та визначення місця операцій із забезпечення інвестиційної безпеки серед об'єктів бухгалтерського обліку з метою прийняття управлінських рішень для мінімізації ризиків усіх учасників інвестиційного процесу.

Рис. 1. Складові економічної безпеки та місце інвестиційної безпеки підприємства у її складі

Встановлено, що забезпечення інвестиційної безпеки має подвійну природу. З одного боку, оцінка стану інвестиційної безпеки дозволяє інвестору встановити ступінь загроз при спрямуванні ресурсів в інвестиційний проект. З іншого – дозволяє підприємству залучити заплановані обсяги фінансування. Тому, обґрунтування місця інвестиційної безпеки та її елементів у складі економічної безпеки є об'єктивною необхідністю для усіх учасників інвестиційного процесу.

Для полегшення процесу формування обліково-аналітичного забезпечення управлінських рішень в частині інвестиційної безпеки запропоновано регламентувати інвестиційну політику як елемент облікової політики підприємства, оскільки від її реалізації залежить порядок облікового відображення операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки. Виходячи із сутності та мети діяльності підприємства інвестиційну політику підприємства визначено як систему принципів та методів розробки та реалізації рішень, пов'язаних з вибором та реалізацією найбільш ефективних форм реальних і фінансових інвестицій підприємства з метою забезпечення високих темпів його розвитку і постійного зростання ринкової вартості відповідно до потреб та можливостей стратегії розвитку підприємства.

Регламентування інвестиційної політики як елемента облікової політики здійснено в частині організаційної (внесення до посадової інструкції обов'язків працівників бухгалтерії та інших підрозділів, щодо організації та ведення обліку та економічного аналізу інвестиційних операцій підприємства), технічної (визначення в робочому плані рахунків підприємства рахунків для обліку господарських операцій, пов'язаних із формуванням резервів забезпечення інвестиційної безпеки; формування графіку документообігу; розробка форм первинних документів; розробка внутрішньої звітності) та методичної (визначення методів оцінки стану інвестиційної безпеки; своєчасне відображення в обліку та документування операцій з інвестування; формування повної та достовірної інформації в бухгалтерській звітності про інвестиційні операції) складових, що дозволило обґрунтувати зв'язок інвестиційної політики суб'єкта господарювання з обліковою політикою та усунути дублювання дій, які виконуються в межах їх регламентації.

Однією із складових управління господарською діяльністю є аналіз підприємницьких ризиків, виникненню яких передують нестабільне середовище, в межах якого функціонує суб'єкт господарювання. На основі побудови логічного зв'язку між поняттями “нестабільність”, “невизначеність”, “ризик” та “економічний ризик” уточнено поняття інвестиційного ризику та встановлено його місце в складі ризиків господарської діяльності з подальшим обґрунтуванням характеристик для цілей бухгалтерського обліку.

Успішне функціонування системи бухгалтерського обліку для управління ризиком неможливе без врахування обмежень зовнішнього середовища і внутрішніх особливостей її розвитку. Обґрунтувавши сутність, переваги та недоліки застосування методів управління інвестиційними ризиками визначено і проаналізовано комбінації способів обмеження ризику та управління наслідками реалізації інвестиційних проектів в бухгалтерському обліку (рис. 2).

Рис. 2. Порядок управління ймовірними наслідками реалізації інвестиційних проектів, які здійснюються в умовах інвестиційного ризику в бухгалтерському обліку

Суть запропонованого порядку полягає в оцінці альтернативних варіантів реалізації рішення щодо інвестування. Визначаючи можливість прийняття рішення про залучення інвестиційних ресурсів керівництво підприємства розглядає три можливі варіанти, зокрема: 1) обґрунтування потреби в інвестиціях без аналізу інвестиційних ризиків; 2) відмова від реалізації проекту щодо залучення інвестицій; 3) прийняття рішення про реалізацію інвестиційного проекту з урахуванням показників, що характеризують інвестиційну безпеку підприємства. При оцінці стану інвестиційної безпеки оцінюються наслідки впливу інвестиційних ризиків та приймається рішення щодо мінімізації їх впливу, які відображаються в системі бухгалтерського обліку.

Такий порядок управління дозволив оцінити ступінь ризикованості інвестиційних вкладень, а також правильно сформулювати цільові установки, необхідні для ліквідації факторів негативного впливу на інвестиційну безпеку.

У другому розділі **“Організація та методика бухгалтерського обліку в частині забезпечення інвестиційної безпеки підприємства”** викладено положення організації бухгалтерського обліку як засобу забезпечення інвестиційної безпеки підприємства, розкрито особливості обліково-аналітичного забезпечення та

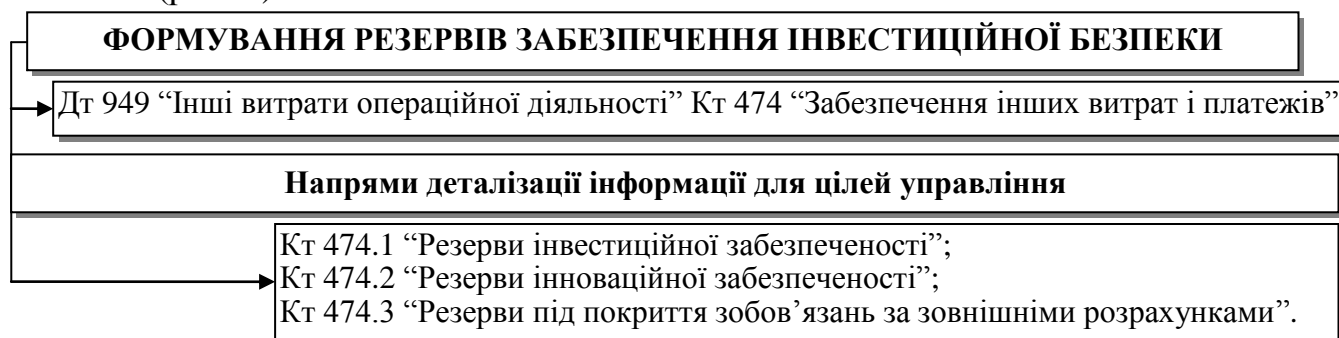
відображення у звітності показників інвестиційної безпеки, охарактеризовано методику облікового відображення способів зниження ризику при реалізації інвестиційної політики підприємства в частині забезпечення інвестиційної безпеки.

Визначення завдань бухгалтерського обліку для управління ризиком є важливим кроком в правильній організації захисту підприємства від ризиків. Основою побудови облікової системи є облікова політика, яка визначає не лише якісь інформації, але й економічну ефективність діяльності суб'єкта господарювання, особливо в частині мінімізації ризиків, які виникають при здійсненні інвестиційної діяльності. Недосконалість організаційних положень облікової політики перешкоджає ідентифікувати в ній інвестиційну складову для удосконалення підходів до організації бухгалтерського обліку забезпечення інвестиційної безпеки підприємства.

Облікова політика повинна бути спрямована на стимулювання інвестиційної активності підприємств, приватних інвесторів, іноземних інвесторів, що є важливою умовою подолання економічної кризи. З метою реалізації вказаних завдань розроблено комплексну систему заходів організації бухгалтерського обліку для забезпечення інвестиційної безпеки: 1) виділено систему блоків для оцінки стану інвестиційної безпеки підприємства з виділенням індикативних показників: інвестиційний блок (ІБ) – частка фінансових інвестицій в загальній сумі інвестицій, співвідношення інвестицій в основний капітал до обсягу товарної продукції, частка іноземних інвестицій в загальній сумі інвестицій, співвідношення інвестицій в охорону навколишнього середовища; блоку науки та інновацій (БНІ) – частка витрат на науку і наукові дослідження і розробки на підприємстві, частка інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції підприємств; блок оцінки зовнішніх зобов'язань, капіталу та резервів (БЗКР) – крос-коефіцієнт заборгованості, коефіцієнт забезпеченості резервами, частка заборгованості за податковими платежами, коефіцієнт фондової капіталізації прибутку; 2) розроблено положення облікової політики в частині інвестиційної складової із передбаченням умови для своєчасного відображення формування та використання інвестиційних операцій в системі бухгалтерського обліку; 3) запропоновано додаткові положення до посадових інструкцій бухгалтера з розрахунків; 4) розроблені витяги з додатків до Положення про облікову політику в частині інвестиційної політики підприємства щодо переліку посадових осіб, які наділяються правом підпису договору та необхідних документів для проведення операцій щодо залучення інвестиційних ресурсів, переліку посадових осіб, які складають, підписують внутрішню звітність та несуть відповідальність за подання її за призначенням у строки, робочого плану рахунків, розрахункових таблиць для забезпечення облікового відображення і економічного аналізу досліджуваних операцій. Вищенаведені заходи сприяють підвищенню ефективності організації бухгалтерського обліку як інструменту інформаційної підтримки управління інвестиційною безпекою підприємства.

Проаналізувавши значення індикативних показників за виділеними блоками інвестори та керівництво можуть сформулювати бачення стану інвестиційної безпеки підприємства. У разі отримання негативної динаміки може виникнути об'єктивне небажання інвесторів долучатися до фінансування заявленого інвестиційного проекту.

Сучасний стан бухгалтерського обліку операцій із забезпечення інвестиційної безпеки характеризується відсутністю методичних розробок, які в умовах сучасної фінансової кризи в повному обсязі дозволяли б забезпечити інформаційні потреби користувачів. Облікова регламентація операцій, пов'язаних із формування резервів здійснюється П(С)БО та МСФЗ і не містить деталізованих методичних підходів до бухгалтерського обліку резервів для забезпечення інвестиційної безпеки підприємств. З метою оптимізації та доведення до норми індикативних показників за кожним блоком удосконалено систему аналітичного обліку операцій із формування резервів забезпечення інвестиційної безпеки шляхом виділення відповідних аналітичних рахунків до рахунку 474 “Забезпечення інших витрат і платежів” (рис. 3).

Рис. 3. Облікове відображення формування резервів забезпечення інвестиційної безпеки підприємства

Формування аналітичних розрізів рахунків щодо відображення резервів забезпечення інвестиційної безпеки здійснюється в межах запропонованих блоків показників та індикаторів, виділених у їх складі. У випадку виникнення загрози порушення стану інвестиційної безпеки при негативному значенні одного із індикаторів доцільним є використання резервів з метою доведення негативного значення до нормативного. Дані пропозиції дозволили уточнити порядок облікового відображення операцій із забезпечення інвестиційної безпеки підприємств та сприяють формуванню достовірної бухгалтерської інформації про цільове спрямування грошових коштів на забезпечення цих операцій.

Фінансова звітність підприємств не містить достатньої інформації про резерви, сформовані під забезпечення інвестиційної безпеки підприємств. З метою вирішення проблеми інформативності фінансової звітності щодо питань інвестиційної безпеки удосконалено її основні форми. Для відображення забезпечення за інвестиційними проектами запропоновано виділити окремі рядки у ф. № 1 “Баланс” (Звіт про фінансовий стан) (Довгострокові забезпечення: 1530 “Забезпечення за довгостроковими інвестиційними проектами”; Поточні забезпечення: 1670 “Забезпечення за поточними інвестиційними проектами”); ф. № 3 “Звіт про рух грошових коштів” (3275 “Надходження коштів до резервів забезпечення інвестиційної діяльності”, 3280 “Витрачання зарезервованих коштів в результаті інвестиційної діяльності”). Та ф. № 5 “Примітки до річної фінансової звітності” (760 “Забезпечення за довгостроковими інвестиційними проектами”; 770 “Забезпечення за поточними інвестиційними проектами”; 525 “Доходи та витрати від ризиків інвестиційної діяльності”). Інформація щодо руху грошових коштів наводиться в запропонованих

рядках звіту у разі виникнення подій, що зумовили використання сформованих резервів забезпечення інвестиційної безпеки та їх підкріплення реальними високоліквідними активами.

З метою задоволення інформаційних потреб внутрішніх користувачів щодо питань інвестиційної безпеки розроблено форми внутрішньої бухгалтерської звітності: ЗІБ-1 “Звіт щодо оцінки зовнішніх зобов’язань, капіталу та резервів” (дозволяє одержувати інформацію про частку заборгованості за зобов’язаннями, про частку обов’язкових резервів та приріст власного капіталу), ЗІБ-2 “Звіт про обсяги інвестицій” (містить інформацію про частку фінансових інвестицій у загальному обсязі інвестицій підприємства; співвідношення інвестицій в основний капітал до обсягу товарної продукції на підприємстві; частку іноземних інвестицій в основний капітал у загальному обсязі інвестицій в основний капітал; співвідношення інвестицій в охорону навколишнього середовища до обсягу товарної продукції на підприємстві), ЗІБ-3 “Звіт про обсяги інновацій” (дозволяє встановити частку витрат на науку і наукові дослідження і розробки на підприємстві та частку інноваційної продукції в загальному обсязі товарної продукції підприємства).

Використання на підприємстві удосконалених форм фінансової звітності та розроблених форм внутрішньої звітності забезпечує отримання своєчасної та достовірної інформації про стан та структуру індикаторів інвестиційної безпеки та дозволяє ефективно планувати та розробляти політику управління ними різними групами заінтересованих користувачів.

У третьому розділі **“Напрями розвитку аналітичного забезпечення управління інвестиційною безпекою підприємства”** визначено теоретичні положення економічного аналізу інвестиційної безпеки підприємства, обґрунтовано методичні складові економічного аналізу інвестиційних проектів в умовах забезпечення інвестиційної безпеки підприємства та окреслено питання оцінки впливу ризику на інвестиційну безпеку підприємства з урахуванням резервів.

Недоліки в організації економічного аналізу операцій, пов’язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки, викликають проблеми при побудові методичних підходів до її комплексного аналізу. Для вирішення даного проблемного питання визначено завдання економічного аналізу інвестиційної безпеки підприємства (оцінка динаміки, складу та структури інвестиційних ресурсів, аналіз інвестиційної діяльності, оцінка значень індикаторів інвестиційної безпеки, пошук шляхів оптимізації індикаторів інвестиційної безпеки); визначено користувачів аналітичної інформації (діючі та потенційні інвестори, управлінський персонал); систематизовано інформаційне забезпечення аналітичних процедур; систематизовано існуючі та запропоновано нові аналітичні показники (крос-коефіцієнт заборгованості, коефіцієнт забезпеченості резервами, частка заборгованості за податками та платежами, коефіцієнт фондової капіталізації прибутку, частка витрат на науку і наукові дослідження і розробки на підприємстві, частка інноваційної продукції в загальному обсязі товарної продукції підприємств, частка фінансових інвестицій у загальному обсязі інвестицій підприємства, співвідношення інвестицій в основний капітал до обсягу товарної продукції, частка іноземних інвестицій в основний капітал у загальному обсязі інвестицій в основний

капітал, співвідношення інвестицій в охорону навколишнього середовища до обсягу товарної продукції підприємства) для дослідження стану інвестиційної безпеки підприємства, що дозволило розрахувати економічний ефект (математичне очікування) від реалізації інвестиційного проекту через використання граничних значень індикативних показників.

З метою обґрунтування впливу індикативних показників на математичне очікування від реалізації інвестиційного проекту, кожному з них присвоюється відповідне коефіцієнтне значення. За умови, коли хоча б один індикативний показник не відповідатиме запропонованому нормативу, сума математичного очікування зменшується пропорційно коефіцієнтному значенню. Результат математичного очікування пропонуємо привести до норми за допомогою сформованих резервів, які мінімізують ризики від реалізації інвестиційного проекту та підвищують стан інвестиційної безпеки підприємства.

Розрахунки та показники запропоновано проводити та узагальнювати в робочих таблицях аналітика. Розроблено пакет робочих документів аналітика при аналізі операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки: “Регістр даних про ризики інвестиційного проекту”; “Розрахунок можливої суми використання зарезервованих коштів для мінімізації інвестиційного ризику”; “Розрахунок межі суттєвості для індикаторів інвестиційної безпеки підприємств”; “Розрахунок економічної вигоди для інвестора від реалізації інвестиційного проекту з урахуванням індикаторів інвестиційної безпеки”, що дозволяє більш наочно представляти результати проведених досліджень та сприяє удосконаленню методичного забезпечення аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки.

Важливе значення у забезпеченні управлінського персоналу достовірною інформацією для ефективного управління станом інвестиційної безпеки має комплексна система аналітичного обґрунтування доцільності реалізації інвестиційного проекту, основною метою якої є аналітичне обґрунтування потреби в інвестиційних ресурсах, оцінка максимально можливого обсягу залучення інвестиційних ресурсів з урахуванням забезпечення інвестиційної безпеки підприємства та встановлення способів та джерел мінімізації інвестиційних ризиків. Розроблено модель проведення економічного аналізу обґрунтування доцільності реалізації інвестиційного проекту в умовах забезпечення інвестиційної безпеки (рис. 4).

Використання запропонованої моделі дозволило обґрунтувати порядок застосування методичних прийомів у ході економічного аналізу операцій із забезпечення інвестиційної безпеки підприємств, зокрема, в частині уточнення послідовності проведення аналізу з врахування специфіки досліджуваних операцій та інформаційних потреб користувачів.

Комплексне запровадження наведених пропозицій щодо удосконалення бухгалтерського обліку і економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки підприємств, дозволяє ефективно управляти фінансовими ресурсами та сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємств в умовах фінансової кризи.

Рис. 4. Комплексна модель аналітичного обґрунтування доцільності реалізації інвестиційного проекту в умовах забезпечення інвестиційної безпеки підприємства

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено науково-практичне завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій з

удосконалення організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку і економічного аналізу операцій із забезпечення інвестиційної безпеки підприємства. Основні висновки, що підтверджують результати проведеного дослідження, полягають у наступному:

1. Сучасні кризові процеси в економіці вимагають перегляду організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій із забезпечення інвестиційної безпеки. Що неможливо без формування нового підходу до тлумачення інвестиційної складової економічної безпеки підприємства, яка б дозволила встановити її сутність і розкрила недосліджені сторони проблеми і нові варіанти її вирішення. Авторські пропозиції стосуються вирішення питань неузгодженості сутності інвестиційного ризику та інвестиційної безпеки підприємства для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу; розробки системи індикативних показників інвестиційної безпеки, обґрунтування єдиного підходу до відображення операцій з формування інвестиційних резервів в системі бухгалтерського обліку, що дозволило ефективно управляти фінансовими ресурсами та підвищити фінансову стійкість підприємств в умовах фінансової кризи.

2. Неконвенційність понятійного апарату в частині визначення інвестиційної безпеки підприємства призводить до недооцінювання її місця у забезпеченні управління економічною безпекою підприємства та визначення її основних складових. Виділення і обґрунтування складових інвестиційної безпеки (мета, завдання, об'єкт, предмет, суб'єкт, функції, принципи, нормативне забезпечення) дозволило охарактеризувати її як окремий об'єкт, що сприяє створенню передумов для ефективного використання інвестиційних ресурсів та забезпечення дотримання інвестиційної безпеки підприємства. Теоретичною основою усунення ідентифікованої проблеми стало дослідження сутності та обґрунтування підходу до трактування поняття "інвестиційна безпека" (взаємодія підприємства як суб'єкта інвестиційних відносин з суб'єктами зовнішнього середовища, за якої в умовах загроз підприємство в довгостроковому періоді не переходить в кризовий стан, який загрожує збитками великого масштабу, втратою конкурентоспроможності, порушенням нормального режиму господарської діяльності).

3. Варіативність підходів до сутності інвестиційної політики підприємства як механізму забезпечення інвестиційної безпеки ускладнює побудову системи комплексного обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень. Уточнено сутність інвестиційної політики підприємства, яка полягає у виборі і реалізації найбільш ефективних форм реальних і фінансових інвестицій з метою забезпечення високих темпів розвитку підприємства і постійного зростання його ринкової вартості. Визначено місце інвестиційної політики в політиці господарювання підприємства, встановлено її основні складові (організаційну, технічну та методичну), виділені через призму взаємодії з обліковою політикою підприємства, що сприяє організації бухгалтерського обліку на підприємстві з урахуванням запитів користувачів про складові інвестиційної безпеки підприємства. Це дозволило обґрунтувати зв'язок інвестиційної політики підприємства з обліковою політикою, що усунуло дублювання дій, які виконуються в їх межах.

4. Відсутність системних досліджень з питань ідентифікації місця інвестиційних ризиків в системі об'єктів бухгалтерського обліку призводить до зниження інформативності облікових даних. З метою упорядкування організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку і економічного аналізу операцій із забезпечення інвестиційної безпеки визначено сутність інвестиційного ризику як ймовірності виникнення непередбачених фінансових втрат внаслідок невизначеності та його місця в складі ризиків господарської діяльності. Це дозволило розробити порядок управління ймовірними негативними наслідками впливу ризику від реалізації інвестиційних проектів, що дало можливість на ранніх стадіях ліквідувати фактори, що негативно впливають на зрушення стану інвестиційної безпеки.

5. Недосконалість організаційних положень облікової політики перешкоджає ідентифікувати в ній елементи інвестиційної політики для удосконалення підходів до організації бухгалтерського обліку забезпечення інвестиційної безпеки підприємства. Для вирішення цього питання запропоновано механізм реалізації облікової політики в частині: розробки робочого плану рахунків, розробки додаткових положень до посадових інструкцій, витягів з додатків до Положення про облікову політику в частині інвестиційної політики підприємств щодо переліку посадових осіб, які наділяються правом підпису, складають і підписують внутрішню звітність тощо для забезпечення облікового відображення і економічного аналізу досліджуваних операцій. Наведені пропозиції дозволили забезпечити ефективну організацію облікових дій та вивести на новий якісний рівень взаємодію між обліковою системою та системою управління інвестиційною безпекою підприємства.

6. Недостатнє методичне забезпечення бухгалтерського обліку формування резервів для реалізації стану інвестиційної безпеки підприємства не дозволяє забезпечити інформаційні потреби користувачів про результати діяльності та не сприяє проведенню економічного аналізу ефективності залучення та використання інвестиційних ресурсів, що обумовило доцільність його перегляду та удосконалення. Для вирішення даного питання розроблено методичний підхід, що базується на розвитку елементів методу бухгалтерського обліку і дозволяє відображати операції, пов'язані із забезпеченням інвестиційної безпеки з урахуванням їх особливостей, дотриманням принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що забезпечило управління даними операціями на всіх стадіях реалізації інвестиційного проекту.

7. З метою усунення неспроможності фінансової звітності задовольнити інформаційні потреби про індикатори інвестиційної безпеки, що впливає на оперативність, достовірність та повноту інформації для прийняття управлінських рішень заінтересованими користувачами, обґрунтовано необхідність розширити інформаційну панель форм фінансової звітності. Впровадження форм внутрішньої звітності дозволило забезпечити інформаційні потреби користувачів про інвестиційну привабливість та сприяє проведенню економічного аналізу ефективності залучення інвестиційних ресурсів та мінімізації ризиків в умовах забезпечення інвестиційної безпеки та дозволяє підвищити оперативність надання інформації групам заінтересованих осіб з метою провадження ефективної діяльності підприємства.

8. Такі недоліки в організації економічного аналізу як відсутність положень щодо забезпечення аналітичного обґрунтування інвестиційної безпеки, викликають проблеми

комплексного аналізу її рівня. Для вирішення даного питання виділено: завдання економічного аналізу інвестиційної безпеки підприємства, визначено користувачів аналітичної інформації, систематизовано інформаційне забезпечення аналітичних процедур, виділено існуючі та запропоновано нові аналітичні показники для дослідження стану інвестиційної безпеки підприємства, що дозволило розрахувати економічний ефект (математичне очікування) від реалізації інвестиційного проекту через використання граничних значень індикативних показників.

9. Недостатня розробка документального забезпечення економічного аналізу зумовлює необхідність формування аналітичних таблиць для унаочнення результатів. Розроблено пакет робочих документів аналітика при аналізі операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки: “Регістр даних про ризики інвестиційного проекту”; “Розрахунок можливої суми використання зарезервованих коштів для мінімізації інвестиційного ризику”; “Розрахунок межі суттєвості для індикаторів інвестиційної безпеки підприємств”; “Розрахунок економічної вигоди для інвестора від реалізації інвестиційного проекту з урахуванням індикаторів інвестиційної безпеки”. Дані пропозиції дозволили систематизувати результати аналітичних досліджень та сприяють удосконаленню методичного забезпечення економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки.

10. Відсутність комплексної системи аналітичного обґрунтування доцільності реалізації інвестиційного проекту перешкоджає визначенню потреби в інвестиційних ресурсах, оцінці їх максимально можливого обсягу та встановленню способів та джерел мінімізації інвестиційних ризиків. З метою вирішення цієї проблеми розроблено комплексну модель аналітичного обґрунтування доцільності реалізації інвестиційного проекту в умовах забезпечення інвестиційної безпеки підприємства, що сприяє визначенню оптимального розміру залучення інвестиційних ресурсів і дозволяє проаналізувати інвестиційні можливості шляхом розрахунку індикативних показників інвестиційної безпеки із застосуванням удосконалених форм фінансової звітності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз:

1. Берляк Г.В. Теоретичні основи інформаційного забезпечення інвестиційної безпеки підприємства / Г.В. Берляк // Вісник Житомир. держ. технолог. універ. / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2015. – № 1 (70). – С. 74-81 (0,99 друк. арк.) (включено до РИНЦ (Росія)).

2. Берляк Г.В. Аналіз математичних очікувань від реалізації інвестиційного проекту в умовах забезпечення інвестиційної безпеки підприємства: ймовірнісний підхід / Г.В. Берляк // Вісник Житомир. держ. технолог. універ. / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2015. – № 2 (71). – С. 74-81 (0,84 друк. арк.) (включено до РИНЦ (Росія)).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

3. Берляк Г.В. Усовершенствование методики учетного отражения способов снижения риска в части обеспечения инвестиционной безопасности / Г.В. Берляк // Путь науки. Международный научный журнал. – Волгоград, 2015. – № 4 (14), апрель. – С. 22-24 (0,89 друк. арк.) (включено до РИНЦ (Росія), Ulrich's Periodicals

Directory (США), ResearchBib (Японія), Open Academic Journals Index (Росія), Научная электронная библиотека eLIBRARY.RU (Російська Федерація)).

4. Берляк Г.В. Учетная политика предприятия и инвестиционные риски: влияние на обеспечение инвестиционной безопасности / Г.В. Берляк // Бухгалтерский учет, анализ и аудит: проблемы и перспективы развития в условиях глобализации. Материалы международной научно-практической конференции (30 апреля 2015г.). Сборник статей. – Душанбе: ДСХ, 2015. – 320 с. – С. 24-28 (0,79 друк. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях України:

5. Берляк Г.В. Сутність інвестиційної безпеки підприємства та її місце у системі економічної безпеки / Г.В. Берляк, О.А. Лаговська // Вісник Житом. держ. технолог. універ. / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2013. – № 4 (66). – С. 74-81 (заг. обсяг 0,7 друк. арк., особисто автору належить 0,35 друк. арк.: (уточнено складові економічної безпеки та місце інвестиційної безпеки підприємства у її складі).

6. Берляк Г.В. Організація бухгалтерського обліку як засіб забезпечення інвестиційної безпеки підприємства / Г.В. Берляк // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць. – Житомир: ЖДТУ, 2014. – Вип. 3 (30). – С. 26-48 (0,98 друк. арк.).

7. Берляк Г.В. Теоретичні підходи до аналізу інвестиційної безпеки підприємства / Г.В. Берляк // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Збірник наукових праць / Серія “Економіка”. – Ужгород: Ужгород. націон. універ., 2015. – Випуск 1 (41). – С. 263-266 (0,69 друк. арк.).

8. Берляк Г.В. Економічний аналіз мінімізації впливу інвестиційного ризику на очікування інвестора за рахунок резервів / Г.В. Берляк // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць. – Житомир: ЖДТУ. 2015. – Вип. 1 (21). – С. 14-35 (0,59 друк. арк.).

9. Берляк Г.В. Інвестиційна політика підприємства як спосіб реалізації облікової політики в частині реалізації інвестиційної безпеки / Г.В. Берляк // Економічні науки: Збірник наукових праць. / Серія “Облік і фінанси”. – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. – Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2015. – Випуск 12 (45). – Ч. 1.– С. 22-34 (0,74 друк. арк.).

Матеріали конференцій:

10. Берляк Г.В. Сутність та індикатори інвестиційної безпеки підприємства: обліково-економічний підхід / Г.В. Берляк // Бухгалтерський облік, економічний аналіз та контроль в умовах формування і розвитку сучасних концепцій управління: Тези виступів XII Міжнар. наукової конференції, (м. Житомир, 24-25 жовтня 2013 р.) / МОН України, Житом. держ. технолог. універ. – Житомир: ЖДТУ, 2013. – 388 с. – С. 209-210 (0,15 друк. арк.).

11. Берляк Г.В. Інвестиційна політика підприємства як спосіб реалізації інвестиційної безпеки підприємства / Г.В. Берляк // Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки, (м. Житомир, 14-16 травня 2014 р.) / МОН України, Житом. держ. технолог. універ. – Житомир: ЖДТУ, 2014. – Т. II. – 472 с. – С. 183 (0,08 друк. арк.).

12. Берляк Г.В. Аналіз та комплексна оцінка інвестиційної привабливості підприємства / Г.В. Берляк // Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної

економіки: Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Луцьк, 10 жовтня 2014 р.) / МОН України, Луц. націон. техніч. універ. – Луцьк: Редакційно-видавничий відділ ЛНТУ, 2014. – Випуск 1. – Ч. 1. – 188 с. – С. 17-18 (0,02 друк. арк.).

13. Берляк Г.В. Облікове відображення операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки підприємства / Г.В. Берляк // Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки, (м. Житомир, 15 травня 2015 р.) / МОН України, Житом. держ. технолог. універ. – Житомир: ЖДТУ, 2015. – Т. II. – 416 с. – С. 10. (0,05 друк. арк.).

14. Берляк Г.В. Удосконалення інформаційного забезпечення аналізу інвестиційної безпеки підприємства / Г.В. Берляк // Перспективи управлінської діяльності суб'єктів господарювання в контексті економічної безпеки: Збірник тез доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Черкаси, 27-28 березня 2015 р.) / МОН України, Черкас. націон. універ. імені Богдана Хмельницького. – Черкаси: вид-во ПП Чабаненко Ю.А., 2015. – 374 с. – С. 138-140 (0,22 друк. арк.).

15. Берляк Г.В. Інвестиційна безпека підприємства як об'єкт економічного аналізу: теоретико-економічне обґрунтування / Г.В. Берляк // Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в умовах економічної інтеграції: Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, (м. Львів, 24-25 квітня 2015 р.) / [відповід. за вип.: доц. Герасименко Т.О.]. – Львів: Львівська комерційна академія, 2015. – 179 с. – С. 64-65 (0,11 друк. арк.).

16. Берляк Г.В. Економічний аналіз показників економічної безпеки: методичний підхід / Г.В. Берляк // Облік, аналіз і контроль в стратегії розвитку економіки України: Тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених, аспірантів, здобувачів і студентів, (м. Луцьк, 25 квітня 2015 р.) / МОН України, Луцький національний технічний університет. – Луцьк: Редакційно-видавничий відділ ЛНТУ, 2015. – Випуск 8. – Частина 1. – 206 с. – С. 12-13 (0,18 друк. арк.).

Інші видання:

17. Берляк Г.В. Інвестиційні ризики та невизначеність в умовах глобалізаційних змін: обліково-аналітичний підхід / Г.В. Берляк // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжн. зб. наукових праць. Випуск 2. (м. Кам'янець Подільський) / відпов. ред. Н.В. Семенишина. – Тернопіль: Крок, 2014. – С. 138-141 (0,56 друк. арк.).

18. Берляк Г.В. Організація бухгалтерського обліку як засіб забезпечення інвестиційної безпеки підприємства в умовах невизначеності: методичний аспект / Г.В. Берляк // Бухгалтерські наукові дослідження в ЖДТУ. Т. 2: Моделювання системи інформаційного забезпечення управління в умовах невизначеності економіки: монографія / за заг. ред. [із передм.] С.Ф. Легенчука. – Житомир: ЖДТУ, 2015. – 430 с. – С. 163-184 (4,0 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Берляк Г.В. Обліково-аналітичне забезпечення інвестиційної безпеки підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами

економічної діяльності). – Житомирський державний технологічний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2015.

Дисертація присвячена обґрунтуванню і розробці організаційно-методичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку і економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки підприємства. Уточнено понятійний апарат, що дало змогу ідентифікувати інвестиційну безпеку у складі економічної безпеки підприємства. Розроблено методику облікового відображення операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки підприємства. Розроблено форми внутрішньої звітності та удосконалено форми фінансової звітності, робочі таблиці аналітиків для забезпечення інформативності даних для груп заінтересованих користувачів. Обґрунтовано порядок проведення комплексного економічного аналізу інвестиційної безпеки підприємства, що дозволило обґрунтувати порядок застосування методичних прийомів у ході економічного аналізу операцій із забезпечення інвестиційної безпеки підприємств.

Ключові слова: ризик, інвестиційна безпека, резерв, аналіз інвестиційної безпеки, індикатор інвестиційної безпеки, інвестиційна політика, облікова політика, бухгалтерський облік.

АННОТАЦИЯ

Берляк Г.В. Учетно-аналитическое обеспечение инвестиционной безопасности предприятий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности).

Житомирский государственный технологический университет Министерства образования и науки Украины, Житомир, 2015.

Исследования посвящены теоретическому обоснованию и разработке организационно-методических рекомендаций по усовершенствованию бухгалтерского учета и экономического анализа операций, связанных с обеспечением инвестиционной безопасности предприятия.

Объектом исследования является учетно-аналитическое обеспечение как составляющая системы управления инвестиционной безопасностью предприятия.

Предмет исследования – совокупность теоретических, организационно-методических и практических положений учетно-аналитического обеспечения инвестиционной безопасности предприятий.

Обоснована экономическая сущность инвестиционной безопасности и определено ее место в системе экономической безопасности предприятия. Исследована сущность инвестиционной политики предприятия как способа реализации инвестиционной безопасности. Определена необходимость выделения инвестиционных рисков в условиях глобализационных изменений.

Выделены элементы инвестиционной безопасности предприятия (субъект, объект, задачи, функции, принципы, цели, нормативно-правовое регулирование), обеспечивающие эффективную организацию, реализацию операций по обеспечению инвестиционной безопасности среди объектов учета с целью принятия управленческих решений для минимизации рисков всех участников

инвестиционного процесса.

Обоснована необходимость разработки инвестиционной политики предприятия. Исходя из сущности и цели деятельности предприятия под инвестиционной политикой следует понимать систему принципов и методов разработки и реализации решений, связанных с выбором и реализацией наиболее эффективных форм реальных и финансовых инвестиций предприятия для целей обеспечения высоких темпов его развития и постоянного роста рыночной стоимости в соответствии с потребностями и возможностями стратегии развития предприятия. Приведены предложения по усовершенствованию инвестиционной политики в части организационной, технической и методической составляющей.

Установлена сущность инвестиционного риска как вероятности возникновения непредвиденных финансовых потерь в результате неопределенности условий инвестиционной деятельности и очерчено его место среди рисков хозяйственной деятельности.

Проанализированы комбинации способов ограничения риска и предложен порядок управления рисками инвестиционной деятельности в бухгалтерском учете. Такой подход к управлению позволил оценить степень рискованности инвестиционных вложений, а также правильно сформулировать целевые установки, необходимые для ликвидации факторов, влияющих на инвестиционную безопасность.

Обоснованы положения организации бухгалтерского учета как средства обеспечения инвестиционной безопасности предприятия.

Раскрыты особенности учетно-аналитического обеспечения и отражения в отчетности резервов для обеспечения инвестиционной безопасности. Охарактеризована методика учетного отражения способов снижения риска при реализации инвестиционной политики предприятия в части обеспечения инвестиционной безопасности.

Разработана комплексная система мероприятий по обеспечению инвестиционной безопасности. В частности, выделена система индикативных показателей для оценки состояния инвестиционной безопасности предприятия с выделением индикативных блоков: блока науки и инноваций, инвестиционного блока, блока оценки внешних обязательств, капитала и резервов.

Разработаны положения учетной политики в части инвестиционной составляющей с предвидением условия для своевременного отражения формирования и использования инвестиционных операций в системе бухгалтерского учета.

С целью оптимизации и приведения к норме индикативных показателей по каждому блоку, предложено создавать резервы для обеспечения инвестиционной безопасности путем отражения обеспечения на счете 474 “Обеспечение прочих расходов и платежей”.

К нему предусмотрены разрезы аналитических счетов, обеспечивающих контроль за целевым использованием зарезервированных средств. Данные предложения позволили уточнить порядок учетного отражения операций по обеспечению инвестиционной безопасности предприятия и способствуют

формированию достоверной бухгалтерской информации о целевом направлении денежных средств на обеспечение этих операций.

Усовершенствованы формы финансовой и внутренней бухгалтерской отчетности, что обеспечило получение своевременной и достоверной информации о состоянии и структуре индикаторов инвестиционной безопасности и позволило эффективно планировать и разрабатывать политику управления ими.

Определены теоретические положения экономического анализа инвестиционной безопасности предприятия в части обоснования методических составляющих экономического анализа инвестиционных проектов в условиях обеспечения инвестиционной безопасности предприятия. А так же, разработан комплекс организационно-методического обеспечения экономического анализа целесообразности реализации инвестиционного проекта в условиях достижения инвестиционной безопасности, что позволяет проанализировать инвестиционные возможности предприятия путем расчета индикативных показателей.

Ключевые слова: риск, инвестиционная безопасность, резерв, анализ инвестиционной безопасности, индикатор инвестиционной безопасности, инвестиционная политика, учетная политика, бухгалтерский учет.

ABSTRACT

Berlyak G.V. Accounting and analytical support for investment security companies. – Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of Candidate of Economic Sciences on specialty 08.00.09 – accounting, analysis and auditing (by the types of economic activity). – Zhytomyr State Technological University of Ministry of education and science of Ukraine, Zhytomyr, 2015.

The thesis is devoted to the substantiation and development of organizational and methodological recommendations to improve accounting and economic analysis of operations related to the provision of investment security. Clarified the conceptual apparatus that made it possible to identify investment security as part of economic security. A method for displaying an transactions related to providing investment security. Developed forms of internal reporting and improved financial statements, analyst's worksheets to provide informative data for stakeholders. Grounded procedure for comprehensive economic analysis of investment security, which allowed the order to justify the use of instructional techniques during the economic analysis transactions to ensure security of investment companies.

Key words: risk, investment security, reserve, analysis of investment security, the indicator of investment security, investment policy, accounting policy, accounting

Підписано до друку 11.09.2015 р. Формат 60x90 1/16.

Папір друкарський. Друк офсетний.

Гарнітура Times new Roman. Ум. друк. арк. 0,9

Тираж 100. Замовлення № 647.

Віддруковано з готових оригіналів-макетів автора
у Житомирському державному технологічному університеті
вул. Черняхівського, 103, м. Житомир, 10005

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ЖТ № 08 від 26.03.2004 р.